

Aynimundo: De kracht van het initiatief

Michaela Hordijk

Introductie

Aynimundo wordt gevormd door een team van jonge Peruaanse professionals die zich kosteloos of tegen gereduceerd tarief inzetten voor de bewoners van arme wijken in de Peruaanse hoofdstad Lima. Dit team wordt vanuit Nederland/Europa ondersteund door een werkgroep van vrijwilligers. De financiën voor Aynimundo worden voor een groot deel door leerlingen, ouders en vrijwilligers bijeengebracht.

Aynimundo ondersteunt initiatieven van de bewonersorganisaties en van de lokale overheid op twee manieren. Ten eerste levert Aynimundo professionele ondersteuning op het gebied van participatieve buurtontwikkeling, architectuur, civiele techniek, onderwijs en volwasseneneducatie. Het team trekt vaak letterlijk maandenlang met de mensen op – met buurtbewoners, gemeenteambtenaren, wethouders – om hen te helpen hun ideeën in technische projectvoorstellen uit te werken. Ten tweede stimuleert Aynimundo buurtinitiatieven met kleine financiële bijdragen.

Aynimundo is ontstaan uit een samenwerking tussen Europese en Peruaanse professionals en de bewoners in de krottenwijken. In 1995 organiseerde initiatiefneemster Michaela Hordijk in samenwerking met de Nederlandse architect Warmolt Lameris en een Peruaanse sociaal werker een serie participatieve buurtontwikkeling workshops in één van de krottenwijken van Lima. Het doel van de workshops was om samen met de bewoners een analyse te maken van de problemen in de wijk. De resultaten van dit onderzoek zouden gebruikt worden in het promotie-onderzoek van de initiatiefneemster. De bewoners bleken echter zeer sterk op de participatieve werkwijze te reageren. Na afloop van de workshops vroegen zij om ondersteuning. “Het is voor het eerst in jaren dat we weer van elkaar horen wat onze idealen zijn”. “We hebben veel meer met elkaar gemeen dan we dachten, door jullie weten we nu weer wat we zelf kunnen doen”.

De arme inwoners van Lima weten veel op eigen kracht te bereiken. Vaak komen zij met hun hele hebben en houden in een laadbak naar een leeg stukje woestijn aan de rand van de stad. Van stro-

matten wordt een hutje opgetrokken. In de loop der jaren wordt dan stap voor stap met de gehele buurt eerst de provisorische wegen aangelegd, er komt een publiek watertappunt, er worden trappen in de rotsen gebouwd en kleine, Andes-achtige terrassen worden aangelegd om huizen op te bouwen. Ook al wordt in de beginjaren van deze krottenwijken het water de bergen opgedragen, toch zijn er mensen die het voor elkaar krijgen groen in de woestijn te brengen; immers – zo zeggen ze zelf – een huis is geen huis als er geen planten naast groeien. Gemeenschappelijke ruimtes worden gemaakt die een crèche herbergen, en een gemeenschappelijke gaarkeuken waar goedkope maaltijden worden bereid en waar buurtvergaderingen plaatsvinden.

Deze zogenaamde ‘self-help’ heeft echter ook z’n beperkingen. Er is een groot tekort aan kwalitatief goede technische hulp bij het plannen en uitvoeren van bouwprocessen, wat resulteert in stedelijke chaos. Fouten die gemaakt worden in de eerste fase van het bouwproces resulteren later in grote problemen. Die problemen werden duidelijk in de workshops.

Aynimundo is opgezet vanuit het ideaal om de initiatiefkracht van de bewoners te versterken. In 1998 ging Aynimundo officieel van start. Er werd door de Nederlanders een cursus ‘ecologische stedelijke ontwikkeling voor Peruaanse arme wijken’ georganiseerd in de wijk waar de eerste workshops wer-

Bouw in Peru

den gehouden. Een aantal deelnemers aan deze cursus vormde na afloop het eerste team van Aynimundo. Zij werden gedurende enkele maanden 'on the job' getraind in participatieve buurtontwikkeling. In 8 maanden werd – gefinancierd door de Nederlandse ambassade – met de bewoners uit 8 arme buurten een stedelijk ontwikkelingsplan voor hun wijk gemaakt, dat werd geaccepteerd en goedgekeurd door de Peruaanse overheid.

Na ruim een jaar nam één van de jonge Peruaanse architecten de teamleiding en de organisatie over van de Nederlanders. Geleidelijk aan is Aynimundo een volledig door jonge Peruaanse professionals gedragen organisatie geworden, die vanuit Europa intensief wordt ondersteund. Sinds 2000 heeft Aynimundo een eigen rechtspersoon. Van 3 mensen is het uitgegroeid tot een vast team van 8 medewerkers en talrijke andere betrokkenen. Aynimundo begon in 8 buurten, nu zijn dat er meer dan het dubbele.

Deelnemers

Het Peruaanse kernteam van Aynimundo bestaat uit 8 mensen, drie jonge architecten, een ingenieur, twee 'educadoras' (opgeleid voor sociaal werk en educatie), een secretaresse en een boekhouder. Op ad hoc basis werken nog ruim 15 andere mensen mee, vooral tijdens de Zomerschool (vakantieprogramma voor de kinderen) en bij de ondersteuning van de jongerengroepen. Voorts komen er jaarlijks 2 tot 4 jonge mensen uit Europa voor een aantal maanden met Aynimundo meewerken.

De professionele staf van Aynimundo ontvangt een honorarium voor zijn werkzaamheden, om de eenvoudige reden dat zij anders dit werk niet zouden kunnen doen.

De werkgroep Aynimundo Europa bestaat uit 9 mensen. Deze 9 mensen – 4 uit Duitsland en 5 uit Nederland – komen ca. 6 keer per jaar een weekend bij elkaar om met de initiatiefnemers te werken.

Profijtgroepen

Er zijn drie verschillende profijtgroepen. Ten eerste de bewoners en buurtorganisaties die met Aynimundo werken: georganiseerde groepen inwoners van de arme wijken. Dit zijn in overgrote meerderheid jonge gezinnen die in (extreme) armoede leven. De mannen hebben los werk in de bouw, werken als taxichauffeur, ober of uitsmijter. De vrouwen verdienen bij door thuis voor anderen de was te doen, zelfgemaakte gerechten te verkopen, op te passen of een kleine kiosk aan huis te hebben. Ook de meeste kinderen van een jaar of 12 en ouder dragen wel op één of andere manier bij

aan het gezinsinkomen. In het eerste jaar werkte Aynimundo in 8 buurten, ruim 500 huishoudens (ruim 2500 mensen). Inmiddels is het een veelvoud, maar iets minder continu.

Nadat Aynimundo een aantal jaren de kracht van haar aanpak had bewezen met de bewoners ontstond er een tweede profijtgroep: de lokale overheid. Doorslaggevend hierin was de terugkeer naar de democratie in Peru, waardoor het mogelijk werd weer met de overheid samen te werken. Doordat Aynimundo professionele ondersteuning biedt, verbetert de kwaliteit van de projecten die door gemeente met de bewoners ondernomen wordt. Als Aynimundo ondersteunt kan de gemeente voor hetzelfde geld mooiere en grotere kleuterscholen laten bouwen. Doordat de bewoners ze samen met Aynimundo zelf bouwen, voelen zij zich mede-eigenaar en medeverantwoordelijk voor het onderhoud. Zeker in de gemeente Villa El Salvador – waar de gemeente streeft naar een sterk verbeterde verhouding met de bewoners – profiteert de gemeente van de inzet van Aynimundo.

De derde profijtgroep van Aynimundo is het team van Aynimundo zelf. Het zijn jonge mensen die in Aynimundo de kans zien aan hun ideaal te werken, en door Aynimundo worden ondersteund bij hun professionele ontwikkeling. Waar mogelijk faciliteert Aynimundo de verdere ontwikkeling en nascholing. De projectcoördinatrice volgt op dit moment een vervolopleiding en volgde een korte post-doctorale opleiding 'duurzame stedenbouw' aan een Nederlands instituut. De secretaresse – een ambitieuze jongere uit één van de jongerengroepen – volgt op kosten van Aynimundo verschillende deeltijdopleidingen. Het gehele team volgde een cursus 'ontwikkelingsperspectief van de mens', speciaal ontwikkeld rondom hun vragen. Aynimundo investeert in mensen, en wel in zoveel mogelijk mensen die bij het werk betrokken zijn.

Openingsfeest peuterspeelzaal

Draagvlak en begeleiding

Het draagvlak voor Aynimundo komt onder andere tot uiting in de Werkgroep Aynimundo Europa. Deze werkgroep bestaat uit Nederlandse en Duitse vrijwilligers uit zeer verscheiden beroepsgroepen, die het werk van de initiatiefnemers op twee manieren ondersteunen.

Ten eerste bieden zij mentale coaching. Voor zowel de Nederlandse initiatiefnemers als de Peruaanse projectcoördinatrice brengt dit werk veel spanningen met zich mee. Hoe verwerk je dat je voortdurend wordt geconfronteerd met schrijnende onrechtvaardigheid en problemen die je niet kunt oplossen? Hoe vind je de juiste balans tussen je inzetten en verbinden en jezelf beschermen? Maar ook wat betekent het om zo duidelijk met twee continenten verbonden te zijn? Hoe ga je er mee om dat je niet meer helemaal in je eigen cultuur past, maar ook niet in die van het andere continent? De werkgroep Aynimundo Europa biedt de initiatiefnemers een vrije ruimte om deze thema's te bespreken. Ook heeft de Werkgroep het proces begeleid waarin het initiatiefnemerschap geleidelijk van de Nederlandse naar de Peruaanse teamleden overging. Ten tweede ondersteunt de werkgroep Aynimundo Peru bij de fondswerving.

Het draagvlak blijkt ook uit de financiële ondersteuning die Aynimundo ontvangt. De fondsen voor Aynimundo worden geworven door schoolkinderen, door de vrijwilligers van de stichting Emmaus en door donateurs. Er zijn drie scholen – één lagere school en twee middelbare scholen – die regelmatig acties houden waarvan de opbrengst voor Aynimundo is bestemd. Deze acties kunnen sponsorlopen zijn, maar ook straattheater, auto's wassen, boodschappen doen of zelfgemaakte kaarten verkopen. Daarnaast wordt Aynimundo ondersteund door enkele kleinere stichtingen en door de Duitse Zukunftstiftung Entwicklungshilfe.

Werkwijze

De werkgebieden zijn:

- Participatieve buurtontwikkeling (publieke ruimten, parken, scholen, buurtlokalen etc)
- Onderwijs, opvoeding, kinderprogramma's
- Ondersteuning jongerengroepen

Er gelden maar enkele condities voor samenwerking met Aynimundo. De belangrijkste conditie is dat de aanvrager zelf aantoonbaar initiatiefnemer is. Een tweede voorwaarde is dat het initiatief binnen zijn of haar gemeenschap breed gedragen wordt. En het moet een initiatief zijn waaraan Aynimundo op zinnige wijze ondersteuning kan geven met haar professionele (en eventueel financiële) inbreng.

Het team van Aynimundo ondersteunt de bewoners door hun plannen serieus te nemen, ze aan te spreken op hun eigen mogelijkheden en hun gevoel van verantwoordelijkheid voor hun buurt te voeden. Aynimundo neemt nooit zelf initiatief, maar stelt zich beschikbaar als zij door anderen wordt benaderd. Het kan zijn dat buurtbewoners met een voorstel komen, maar het kan ook een wethouder, een burgemeester of een organisatie zijn die Aynimundo met een voorstel benaderen.

De eerste stap is om met de initiatiefnemers het plan goed door te spreken. De eerste vraag die beantwoord moet worden is of het team over de expertise beschikt om de initiatiefnemers te ondersteunen. Als dat het geval is, moet onderzocht worden of het initiatief ook buiten de kring van initiatiefnemers voldoende draagkracht heeft. Dit gebeurt door de initiatiefnemers een serie workshops te laten organiseren, waar het voorstel met een grotere groep mensen wordt uitgewerkt. Vaak gebeurt dit met behulp van participatieve planning: de betrokkenen (meestal de inwoners van een buurt) werken hun voorstellen uit in een serie ontwerpen.

Als de grotere groep heeft besloten wát er precies moet gebeuren, onderzoekt het team samen met hen welke activiteiten ze zelf kunnen ondernemen en voor welke activiteiten ze ondersteuning van derden nodig hebben (in geld of in mankracht). Hierbij is het van het grootste belang dat de verantwoordelijkheid bij de initiatiefnemers zelf blijft liggen. Aynimundo stelt slechts haar professionele expertise ter beschikking: hulp bij het maken van de plannen, het vertalen van de voorstellen in technische tekeningen, het opstellen van de begroting. De volgende stap is dat Aynimundo begeleidt bij het indienen van de voorstellen bij bijvoorbeeld de lokale of de nationale overheid. Zelfs als Aynimundo de supervisie van een bepaald project op zich neemt – bijvoorbeeld de kwaliteitsbewaking tijdens een bouwproces – is zij slechts verantwoordelijk voor de kwaliteitsbewaking, en niet voor het gehele project.

De werkwijze van Aynimundo vraagt veel tijd, aandacht en sociale vaardigheden. Voor veel inwoners is het de eerste keer dat hun plannen het uitgangspunt zijn, en niet de plannen van iemand anders. Bovendien speelt Aynimundo zoveel mogelijk in op de lokale situatie. Hoe meer de plannen en projecten in de Peruaanse samenleving zijn ingebed – bijvoorbeeld doordat de financiering van de lokale of nationale overheid komt – hoe meer kans er is dat een initiatief ook na afronding van de steun van Aynimundo levensvatbaar blijft. Omdat de bewoners zelf hun park verzorgen. Omdat de overheid

de salarissen van de kleuterjuffen betaalt. Of omdat de ouders het onderhoud van de kleuterscholen zelf financieren, omdat ze zo trots zijn op wat ze zelf hebben gebouwd.

Deze werkwijze heeft de afgelopen jaren haar effectiviteit bewezen. In de eerste jaren werkte Aynimundo nog veel met giften uit Europa, ook voor de uitvoering van projecten. In 2001 wist Aynimundo al ongeveer € 25.000,- aan investeringsfondsen in Peru zelf te genereren, voornamelijk door met de gemeente samen te werken in het kader van een experiment met 'participatory budgeting'; buurtorganisaties beslissen mee over de besteding van het gemeentelijk investeringsbudget. In 2002 wist het team van Aynimundo zelfs een investeringsbudget van € 135.000,- te genereren, dit keer door in samenwerking met buurtorganisaties en de gemeente projectvoorstellen bij de nationale overheid in te dienen. Fondsen geïnvesteerd in het team van Aynimundo kan dus met recht 'seed money' worden genoemd. Het betekent echter ook dat het team van Aynimundo de ruimte moet krijgen in te gaan op lokale ontwikkelingen, dit geldt zowel voor de buurt als voor ontwikkelingen bij de lokale en nationale overheid. Het meebewegen met de lokale dynamiek staat op gespannen voet met de door de meeste geldschieters geëiste strakke projectplanning en programmering.

Financiering

De begrotingen worden jaarlijks opgesteld in samenwerking met Werkgroep Aynimundo Europa. In Peru genereert Aynimundo op eigen kracht investeringsfondsen bij de lokale en nationale overheid.

Voor Aynimundo komen de noden, plannen en mogelijkheden van de bewoners op de eerste plaats. De plannen en mogelijkheden van de (lokale) overheid zijn eveneens van grote invloed op de aard, omvang en planning van de projecten van Aynimundo. Aynimundo wil professionele kwaliteit ten dienste stellen van mensen die daar nog nooit gebruik van hebben kunnen maken. Dit betekent dat er een financiële basis moet worden gecreëerd die het team van Aynimundo in de gelegenheid stelt in te spelen op de lokale behoeften, en zich niet in de eerste plaats te richten op de wensen van de geldschieter. Het betekent dat het team van Aynimundo eerst werkt op grond van een vertrouwenskrediet en pas achteraf verantwoording aflegt. Dit is voor de traditionele structuren van ontwikkelingssamenwerking niet hanteerbaar, daar noemde men Aynimundo eens 'te innovatief om te kunnen financieren'. Bij hen moet lang van te voren en precies omschreven zijn welke projecten wanneer zul-

len worden uitgevoerd en met welke specifieke budgetten.

Aynimundo is dus aangewezen op particuliere schenkingen en innovatieve geldschieters. Op dit moment heeft het team van Aynimundo ca. 32.000,- per jaar nodig voor honoraria, kantoorkosten en transportkosten. Globaal wordt de helft hiervan opgebracht door acties van scholen en vrijwilligers, de andere helft door stichtingen. De werkgroep Aynimundo Europa is verantwoordelijk voor de fondswerving. De ten behoeve van Aynimundo gegenereerde fondsen zijn ondergebracht bij de Stichting Triodos Fonds te Zeist.

Het is inmiddels wel duidelijk geworden dat de financiële situatie de groei van Aynimundo ernstig belemmert. Het is met name het gebrek aan zekerheid en continuïteit dat Aynimundo parten speelt. In de nabije toekomst zal toch naar een financier gezocht moeten worden die in ieder geval een deel van de basiskosten van het team voor langere tijd voor zijn rekening wil nemen, opdat de door de werkgroep Aynimundo Europa geworven fondsen kunnen worden ingezet voor groei en innovatie.

Organisatie

In Peru is Aynimundo geregistreerd als 'Asociación Civil', dat wil zeggen 'burger-associatie'. De Peruaanse wetgeving biedt haar burgers de mogelijkheid zich voor de meest uiteenlopende doelstellingen onder deze noemer in de vorm van een rechtspersoon te laten registreren: als buurtorganisatie, als ouders die een school willen starten, als comité dat een park wil opbouwen: als het maar een initiatief van algemeen nut en zonder winst oogmerk betreft.

Voor de aard van Aynimundo – een team van zelfstandige geëngageerde professionals – is dit een ideale rechtsvorm. Een Asociación Civil moet wel

Biologische waterfiltering bij huis

een bestuur hebben. Het bestuur van Aynimundo bestaat uit de projectcoördinatrice, een buurtleider die vanaf het allereerste uur bij het werk betrokken is, een leerkracht van de Pedagogische Academie die betrokken is bij de (na)scholingsactiviteiten en één van de oorspronkelijke Nederlandse initiatiefnemers. De dagelijkse leiding en beslissingen zijn in handen van de projectcoördinatrice.

De werkgroep Aynimundo Europa heeft er bewust voor gekozen geen eigen rechtspersoon te vormen.

De kern van het initiatief ligt immers in Peru.

Informatie

Aynimundo Peru
Veronica Rondon Rodriguez (coördinatrice)
Pasaje Solari 121-dto 205
Barranco – Lima
Peru
Fax 00-51-1-4671474
E-mail info@aynimundo.org
Website www.aynimundo.org

Aynimundo Europa
p/a Babs Kruisdijk
Strandwal 48
2241 ML Wassenaar
Email: babs@aynimundo.org

Overzicht afgeronde projecten 1998-2001

- *Verkavelings-/stedelijk ontwikkelingsplan voor 8 buurten (ruim 500 huishoudens in extreme armoede). Dankzij samenwerking met de nationale overheid hebben alle gezinnen inmiddels een eigendomstitel. (1998, kosten € 10.000,-)*
- *Ontwerp en aanleg van een park door een jongerengroep (1999, kosten ca. € 10.000,-)*
- *Videodocumentaire voor en door jongeren (2000, kosten ca. € 1500,-)*
- *Ontwerp en bouw twee kleuterklassen (2000-2001, kosten ca. € 15.000,-)*
- *Verbouwing oude kleuterklassen tot jongerenhonk (2001, kosten ca. € 1500,-)*
- *Zomerschool 2001: 7 weken lang cursussen en creatieve activiteiten in de kleuterklassen en het jongerenhonk. Totaal ruim 80 kinderen, 30 jongeren en 40 volwassenen in de cursussen (2001, kosten € 2000,-)*
- *Aanleg van waterzuiveringsinstallatie op buurtniveau en een klein door de bewoners aangelegd park dat met het gezuiverde water wordt geïrrigeerd. (2001, bijdrage van Aynimundo ca. € 5.000,- overige kosten door andere organisaties opgebracht)*